

Володимир
Даниленко

ХЛОПЧИК З
КУРЯЧИМИ
НІЖКАМИ

[Електронна бібліотека української літератури](#)

Володимир Даниленко, „Хлопчик з курячими ніжками, ”2006.

Набір: Володимир Даниленко.

Електронне форматування: Максим Тарнавський

Друковане видання: Володимир Даниленко, „Хлопчик з курячими ніжками”, у його *Сон із дзьоба стрижа*, Львів: Піраміда, 2006.

Цей твір поміщено в електронній бібліотеці за дозволом автора.

Хлопчик з курячими ніжками

І не треба нікого боятися. Він підійшов до криниці, перегнувся через цямрину й гукнув:

— Інка Пенделюк!

— ...ук! ...ук! — передражнила криниця.

— Пен-де-люч-ч-ч-ка... — зашелестіло в кущі барбарису.

— Інка! Інка! Інка! — цівкала на груші маленька пташечка.

„Пен-де-люк Ін-ка! Ін-ка Пен-де-люк!” — гулав у голові молот діда Марціна.

Із Петрусем Захавою вони зчепилися біля Фрузі, коли Юрко Дуцик діставав м'яча, якого забив у її сад Льоник Дряпушко.

— Ось тобі! — штурхнув Юрка рудий бицюган Петрусь Захава.

Вони попадали з тину в квітник й потолочили всі жоржини. А з вікна висунулася Фрузя, і з її горла виривалися звуки, схожі на клекотання індика.

— Та дайте їм по дубцю, — порадив Володька Гжесів, що проходив повз будинок Фрузі.

Петрусь Захава закректав і навалився на Юрка. Хлопчаки скубли одне одного, а за тином стояли Вітька Кушнір і Льоник Дряпушко.

— А бачиш, як Петрусь душить твого Дуцика? — надкусив боровицю Вітька Кушнір.

Петрусь і Юрко були вимазані землею і зеленим соком почавлених жоржин.

— Будеш ходиш до Пенделючки? — сопів Петрусь.

— Буду, — брикнувся Юрко, скидаючи Захаву.

— Ну, зараз Юрко йому дасть, — вдоволено мовив Льоник Дряпушко.

Та скрипнула дерев'яна хвіртка, у сад зайшла червона від гніву Фрузя, відчахнула з куща жасмину гілляку, обчухрала.

— Ти бач, що роблять?! — вперіщила одного й другого по спині.

Хлопчаки зірвалися на ноги й чкурнули, перескакуючи через тин. Вони відбігли до подвір'я баби Мотрі, коли Юрко Дуцик з відчаю вигукнув:

— А де мій лісапет?!

Всі озирнулися, а його велосипеда не було. І тоді вони побачили, що на його велосипеді їде Танька Равочка.

— Віддай мого лісапета, — гукнув Юрко Дуцик.

— Я — Пенделючка! — перекинула його Танька Равочка. — Я — принцеса на горошині! От хто я, ох-хо-хо-о-о-о! — казилася, мов навіжена.

Юрко догнав Таньку, вхопився за багажника, вона відчайдушно крутнула педалями.

— А я штучка-Пенделючка і пацючка, і кусючка! — зареготала Танька Равочка, кидаючи велосипеда на землю, й дременула — тільки дорога закуріла.

Юрко підняв велосипеда й витер землю з гумової ручки керма.

— Інка! Інка! Інка Пенделюк! — глузливо верещали в своєму подвір'ї близнюки Хомичі.

Юрко крутнув педалями, йому на багажник заскочив Льоник Дряпушко, вони завернули за цвинтар і зупинилися біля саду з крислатою яблунею, на якій висіли великі зимові яблука, ніби захукані морозом, а з прочиненого вікна линули звуки магнітофона, у вікні стояв великий кактус із червоною квіткою, сиділа Інка Пенделюк і слухала музику.

— Інко, — покликав Юрко.

— Що ти хочеш? — замріяно запитала Пенделючка.

— Ти підеш сьогодні до ставка?

— По обіді, — відповіла йому, солодкоголоса й прилизана, ніби обсмоктана барбариска.

— То приходь, — сказав Юрко і почервонів. — Там буду я і Льоник Дряпушко.

У високому житі вилискує вузька стежка, як литка Інки Пенделюк. З-під замшілого каміння вискакують прудкі ящірки. Біля ставка Інка з двома кісками, в купальнику, з-під якого випинаються прищипи її грудей, залазить на похилу вербу і відчайдушно стрибає ногами вниз. Над водою злітають бризки від її засмаглого в'юнкого тіла.

— Інка! Інка! — захоплено вигукує Льоник Дряпушко.

Вона лягла в гарячий пісок і вдоволено дивиться в небо, де кошлатяться набряклі сонцем хмари, схожі на бородатих дідів. Біля неї сидять у піску Юрко Дуцик і Льоник Дряпушко, що впіймав на Інці сліпака, встромив йому в задок соломинку, замазав очі слиною, змішаною з піском, і сліпак стрімко зник у небі, вже й не видно соломинки. Далі сиділи Вітька Кушнір і Петрусь Захава, який роздратовано кидав соснові шишки в ставок, спостерігаючи, як вони бовтають у воду. На розпеченому піску Юрко Дуцик відчув невимовну радість бути разом з Інкою.

— Ін-ка! Ін-ка! Ін-ка! — кувала в молодому сосняку зозуля.

Юрко стояв у своєму саду й слухав, як у верхів'ях слив шелестіло, ніби голос баби Марини:

— Ота вітрогонка? Онука старого Пенделюка?!

Баба Марина померла в розпал літа. Юрко здогадувався, що баба від нього щось ховає в маминій спальні. Коли тато з мамою мились і йшли до спальні, баба забирала його в іншу кімнату і вкладала спати. Та коли вдома нікого не було, він тихенько заходив у мамину спальню й дивився на широке ліжко, трильях із парфумами, де в люстрі бачив себе й іншу кімнату, повну таємниць, брав мамині парфуми й нюхав. Вони пахли дорослою жінкою і чимось загадковим, чого він ще міг зрозуміти.

Липневого ранку він прокинувся від підозрілого безлюддя. За дверима цокав годинник. Десь туркотіла горлиця і в лутці дверей точила дерево шашіль. Він сповз із ліжка й вибіг на подвір'я. Був теплий літній день. Над подвір'ям ловили мух ластівки. Юрко знав, що мама з батьком на роботі, а баба Марина, мабуть, на горищі, й поліз на драбину. Крізь щілини в дошках проривалися пасмуги світла. Він тихенько піднявся по щаблях й зазирнув на горище. У пучках сонячних променів літали пилинки. Якусь мить його очі звикали до тьмяного світла, і тоді біля комина він побачив маленького хлопчика, що стояв коло мисочки й щось їв. Хлопчик був у шортах з однією шлейкою, в капелюшику, але замість ніг у нього були курячі ніжки. На якусь мить Юрко закликав, його руки приклеїлися до щаблів, тіло поважчало, він скотився з драбини, і за ним тільки загупотіло. Влетів у дім, уткнувся у важке бабине тіло й закричав:

— Там! Там!..

— Що там?! — злякалася баба Марина.

— Там, біля комина, хлопчик з курячими ніжками!

— Не бійся, — відповіла баба. — Цей хлопчик там живе.

— Чому він там? — злякано зашепотів Юрко.

— Бо це його дім.

— А що він їсть? — оговтався від страху й подивився в бабине обличчя, помережане глибокими зморшками.

— Мед, коржики з маком, яблука, п’є воду. Не бійся. Він тобі нічого поганого не зробить.

— А чому він у нас живе?

— Стереже нашу хату, — сказала баба, — бо доки він тут, у нас буде все добре. Тільки ж ти нікому не розкажуй.

— А чому?

— Бо хтось позаздрить і його прожене.

— А що він не любить, бабо?

— Він не любить, коли заміжня жінка показує чужому чоловіку своє волосся, тоді цей хлопчик гнівається, виє в комині, щоб його через піч почули в хаті. Іноді він може розгніватися й піти з дому, тоді дім залишиться без душі, і його легко можна буде зурочити.

Юрко вслухавсь у шелестіння слив і не вірив, що баби вже немає. Йому здавалося, що вона десь тут, може, в саду. Хіба це не її голос у верховітті?

— Пенделючка — кру-у-учена дівка!

Таємниця їхнього горища була така велика, що Юрко не міг вберегти її сам і поділився нею з Льоником Дряпушком, а той — з Вітькою Кушнірем. Та Льоник нічого б не розказав, якби не складаний ніжик з блискучими лезами й перламутровим руків’ям, що з відчаю Льоник аж скрикнув:

— Віддай мені ножика, і я покажу тобі те, чого ти ніколи не бачив, — хлопчика з курячими ніжками.

— А хіба ж бувають такі хлопчики? — недовірливо засопів Вітька.

— Я сам бачив, — зашепотів Льоник.

— Не бреш!

— Хай мене грім поб’є! — вигукнув Дряпушко.

— Та що грім?! — розсердився Вітька Кушнір. — Поклянися на півні Теленьдзеленьчихи.

— Хай мене поб’є півень Гальки Теленьдзелень! — зблід Льоник.

— Добре, — процідив крізь зуби Вітька Кушнір, — спочатку хлопчик, а потім ніжик.

Вони дочекалися, коли баба Марина була на городі, а Юрко побіг до неї, і тихенько полізли по драбині. Під ногами порипували щаблі. Вони піднімаються все вище й вище. Зазирають на горище. Там пахне прив’яленим любистком і розігрітою на сонці черепицею. Крізь щілини у фаціяті проникають сонячні промені. У скісних пасмугах літають пилінки, і коли очі звикають до напівморочу, вони бачать хлопчика з курячими ніжками. Він стоїть біля вимашеного рудою глиною комина і вслухається в тишу. В підсубівці попискують миші й об черепицю шкрябає гіллям стара груша.

— Хур-р-р! — захурчало на подвір’ї тиждо горобців, і хлопчики злякано спустилися по драбині.

— Візьми, він твій, — простягнув ножика Вітька Кушнір.

Від збудження в нього блищать очі й трусяться руки. Льоник озирнувся й сховав ножики в кишеню.

„Інка! Інка!” — злякано гупало в скронях у Дряпушка.

Від побаченого Вітька аж повискував, проходячи повз подвір'я Теленьдзеленьчихи. На її брамі сидів великий червоний півень, що переливався на сонці. Півень чекав, доки Вітька підійде ближче. Він спробував обійти його вздовж паркану Гнідовських, та коли Вітька порівнявся з Гальчиною брамою, півень важко затріпотів крильми й кинувся на нього. Він клював його і бив крилами, танцював і губив пір'я, а Вітька тікав вулицею і за ним гнався півень, доки його не прогнав різкою коваль Марцін, що йшов від Псячих Лазень.

Вітька ніс у собі тасмницю, від якої трусилися жижки, до Петруся Захави і як тільки його побачив, закричав:

— Там, у Дуцика на горищі, хлопчик з курячими ніжками!

Петруся заціпило, коли почув історію про хлопчика на горищі, і він півдня ходив понуро.

— Інка... Інка... Інка Пенделюк... — бубнів під ніс Петрусь Захава, здогадавшись, хто може зробити Дуцику таку шкоду, що він перестане ходити до Пенделючки.

На цю думку наштовхнула його покльована нога Дряпушка.

— Бачиш, як подзьобав мене півень Теленьдзеленьчихи? — показав Льоник. — Тільки ж ти нікому про це не розкажуй.

— Нікому! — поклявся Петрусь Захава і в той же день був у Гальки Теленьдзелень, яка псувала корів, і коли корова проходила повз неї, щось шепотіла їй на вухо.

Галька сиділа на призьбі серед мальв, тримала на руках півня і тихо з ним розмовляла.

— Чого прийшов? — запитала, тримаючи півня, готового виклювати Захаві око.

— Я прийшов сказати, тітко, — затнувся Петрусь і подивився в її жовті очі, — що в Дуциків на горищі живе хлопчик з курячими ніжками.

Теленьдзеленьчиха глянула на Захаву, аж від страху той зблід, і глумливо проспівала:

— І що ти від мене хочеш?

— Нічого, — злякано забелькотів Петрусь Захава, — тільки сказати.

— Хо-хо-хо! — завоктала Галька. — Пенделючка?!

— Інка... — глитнув слину Петрусь Захава.

Теленьдзеленьчиха так казилася, що від її реготу випурхнув з рук півень, забіг під шовковицю й істерично закукарикав.

— О-хо-хох! — витирала сльози вона. — Скільки тобі років?

— У вересні буде десять, — почервонів Петрусь.

— Ану покажи свого стручка, — згребла в оберемок Захаву й засунула руку під шорти. — Ого! — зареготала Теленьдзеленьчиха.

І коли Петрусь втікав з подвір'я, від пронизливого реготу трусилися вишні в її саду.

— Інка! Інка! Інка Пенделюк! — верещали близнюки Хомичі, проходячи повз обійстя Дуциків.

— Інка — пінка, у трусах резінка! — казилася під брамою Танька Равочка.

І навіть баба Марина сказала, що Равочці треба дати доброго хльосту.

— Бабо, а чому Теленьдзеленьчиха на нас така лиха? — запитав Юрко.

— Бо заздрить твоїй матері.

— А чому вона заздрить?

— Бо в неї нема чоловіка, а твій батько он який гарний.

— А де її чоловік? — не вгавав Юрко.

— Стасько Теленьдзелень був розбишакою. Перестрівав під лісом людей, що їхали з базару, й забирав гроші. Якось чоловіки вистежили його, побили, то він почорнів, схуд і помер.

— Баб, а чому Теленьдзеленьчиха держить півня, що всіх б'є?

— То, кажуть сільські балакуни, — засопіла баба Марина, — не півень, а її чоловік. Душа Стаська вселилася в півня, тому Галька ні за кого не виходить. А приходили ж свататись і з Кодні, і з Тулина, і з Млинищ.

Баба замовкла і пішла на город, а Юрко поліз через перелаз у сад. Там падали в траву груші, розбивались, і на заюшених соком жовтобоких падалицях лазили оси. Юрко підняв грушу, витер об штани, і коли надкусив, почув, як у своєму дворі Галька покликкала:

— Ходи вже їсти!

Її голосі був такий улесливий, що Юрко подумав, ніби вона звертається до якогось чоловіка. Закрався за кущем агрусу і крізь штахети спостерігав за її подвір'ям. Хлопчик бачив, як гортанно сокотів, підходячи до неї, півень, Галька підхопила його на руки й понесла в хату. Від страху й цікавості в нього загупало серце, а руки самі вчепилися в штахети, що відділяли їхній сад від Гальчиного обійстя. Він стрибнув у чужий сад, від жаху затремтіли ноги, та цікавість перемогла, і Юрко підкрався до яблуні, став на призьбу й зазирнув у вікно. Над обійстям було багато мух, ніби там щось зіпсувалось, а на осонні лазили червоні дерев'яні клопи.

За столом сиділа пухкотіла Теленьдзеленьчиха. Перед нею стояв полумисок сметани й макітра вареників. Вона мочала вареники в сметану, а її масні губи вдоволено ворушилились. Жінка розмовляла з великим вогнистим півнем, який сидів на спинці стільця, присунутого до стола, й клював із миски кутю. Вони поїли, Галька взяла півня на руки, засміялась і понесла в ліжку. Вона грайливо пестила пишного півнячого хвоста, скинула плаття, важко хилитнулись великі груди, переливалося в сонячній купелі пір'я, зблиснула гола чоловіча спина, м'язиста рука жадібно вп'ялась у товсті жіночі стегна, а над спітнілою чоловічою спиною закружляло пір'я, наче хтось патрав курку. Юрко злякано відскочив од вікна, пробіг садом, переліз через тин і щодуху вскочив у хату, аж вискакувало з грудей серце.

Він довго лежав, сховавшись за подушки, доки не відчув, як закукурікав у чужому дворі півень. Юрко визирнув у вікно й побачив, як, скрадаючись, до них в обійстя перелазить із півнем Теленьдзеленьчиха. Притримуючи рукою півня й поділ плаття, вона обережно ставила ногу на жердину, а її великі стегна були білі, наче викупані в молоці. „Зараз вона зайде у наш дім”, — подумав Юрко й злякано поліз на горище. Там він знайшов стару люльку, накриту рядом, і сховався під рядом. Від страху він зіщулився й слухав, як голосно гупає його серце. Крізь дірку в рядні бачив віконце на фацияті й скісні сонячні пасмуги, що проривались крізь дошки. І тоді під гупання свого серця почув, як важко зарипіли на драбині шаблі, хтось засопів і важко поліз на горище. Галька стояла в скісних променях сонця, тримаючи під пахвою червонястого півня, якого випустила на

горище. Хлопчик із курячими ніжками злякано забивсь у підсубівку, але півень його там дістав і голосно ганяв по горищі.

— Бий його! Бий! — кричала Галька.

Теленьдзеленьчиха допомагала півню, виганяючи хлопчика з усіх кутків бовтом, що лежав на кроквах біля сака.

— Вилазь, я тобі сказала! — кричала Галька і штурхала бовтом.

І тоді Юрко побачив, як хлопчик злазить по драбині на землю. Він спускався і голосно плакав, і від його носика до шлейки на плечі звисали шмарклі, наче галуни.

— Геть звідси, щоб я тебе тут не бачила!

Забрала півня, високо закасала плаття, оголовши товсте стегно, і спустилася по драбині. Юрко почув, як вона вийшла з хати, а до річки щось потупало, тільки заворушилося квасолиння.

А наступного дня на трасі під Скоморохами батько розбив свою вантажівку й чужого автомобіля. Він ходив похмурий, курих і не знаходив собі місця. Від нього вимагали гроші на ремонт машин.

— Це все через нього, — сказала за вечерю баба Марина. — Треба його повернути, — то з нашого дому пішла душа.

Баба склала на столі криничку з лучини, поставила туди склянку води й зашепотіла:

— Господарю мій, вернись додому! Тут твоя криниця, тут твоя вода. Господарю мій, будь зі мною, доки я жива!

Вода з лучиною стояла три дні, а потім лучину спалили в печі, а воду випила по ковтку вся сім'я. Та хлопчик не з'являвся. Раніше, коли Юрко лежав увечері в ліжку й читав книжку, чув, як на горищі хтось гупає. Та пройшло три дні, а на горищі було тихо. Тоді баба спекла в печі маленьку перепічку, обійшла з нею навколо хати, зайшла в кожную кімнату, зробила в кутку кубельце з ялинових гілок і поклала туди перепічку, приказуючи:

— Пошли, Господи, у мій дім хазяїна, довгожданого і жаданого, доброго і коханого, щоб він дитину в ліжку присипав, хліб випікати помагав, у дворі порядкував, господарство своє нікому ображати не давав. Будемо разом жити-поживати, одне одного не забувати.

Та на горищі було тихо.

— Не допомгло, — зітхнула баба Марина.

Тільки на тину сидів півень Теленьдзеленьчихи, зазираючи в їхнє вікно, і його пір'я переливалося на сонці.

— Я бачив, хто прогнав нашого хлопчика, — зашепотів Юрко. — Галька Теленьдзеленьчиха.

— Ми, дитино моя, великі ляльки в руках Господа, — засопіла баба. — А вороги наші — пружини, які нами рухають. Хто твій найбільший ворог?

— Петрусь Захава, — надувся Юрко.

— Як мене не стане, — сидячи в кріслі, сонно заплямкала баба, — то не держи великого зла на ворогів своїх, бо такі, як Захава, визначають, чим нам займатись і де жити, а такі, як твій Льоник, даються нам для приємності, як ось це крісло, в якому я сиджу.

— Баб, — глянув з-під лоба Юрко, — а хіба ж Галька зробила добре, що прогнала з даху нашого хлопчика, а тато розбив дві машини?

— То нею Господь рухав, — заплющила очі баба.

— То виходить, що Бог злий?!

— Не кажи так, — крізь дрімоту мовила баба, — він справедливий. Може, тобі треба звідси виїхати, бо це село для тебе дрібне? І десь там ти маєш зробити все, що тобі на роду написано. Хто його знає, що в голові у Господа?

— То Гальці за це нічого не буде?! — аж підскочив Юрко.

— Буде, — ледь чутно прошепотіла баба Марина, — але не за те, що вона зробила, а за те, що раділа, коли робила зло. Це їй повернеться...

Юрко подивися на стелю, де завжди бачив те, чого не було насправді. Він знав, що колись все це буде, але не тут і не в цьому місці. Раніше дім був побілений вапном, а потім його забілили глиною. Та з-під глиняних нашарувань виступали вапняні плями, в яких він упізнавав те, що не міг побачити в цьому світі. Юрко вгледів на стелі трьох маленьких жінок, які приборкали Гальчиного півня. Одна загнула півня вуздечкою, друга накинула на нього сідло, підв'язала попруги й сіла верхи, а третя йшла з гарапником. Вони простували порожньою вулицею повз розпечені на сонці будинки. Була така спека, що камені нагадували розігріті на жаринах картоплини. Навколо жінок літали великі бабки і шаруділи крилами. Жінки були майже голі, у шкіряних сандалях. Замість хусток, вони пов'язали легкі косинки, з-під яких стирчали гриви їхнього волосся. Десь пронизливо кричала горлиця. Юрко подивився на бабу й побачив, що вона задрімала, її руки важко сповзли на ситцевого фартуха, і вона сидючи спала. Почув, як на горищі щось загуркотіло, коти чи куниці.

— Бабо! Баб! — закричав Юрко.

Та вона мовчала. Він підскочив до баби й штовхнув у плече, а вона важко похилилась і впала, перекинувши крісло. Хлопчик вибіг на дорогу, закричав, і на його крик прибігли люди. Бабу поклали на лаву й підв'язали хусткою підборіддя. Вона лежала зі схрещеними на грудях пальцями, ніби про щось зосереджено думала із заплющеними очима. Хтось покликав маму і вона прибігла з роботи, розчервоніла й захекана.

Два дні в їхній хаті товклись люди, а на третій день бабу Марину поховали. Після похоронів вони сиділи увечері за столом і батько сказав мамі:

— Доведеться ремонтувати свою і чужу машини, бо посадять у тюрму.

— Де ти візьмеш стільки грошей? — схлипнула мама.

— Продамо хату, — опустив голову він.

— Їдьмо звідси, — подивилась у вікно мама, — нам тут не дадуть жити.

— Куди?

— У світ, — зітхнула вона.

Покупець на їхній будинок знайшовся з Жовтого Броду. Вони продали дім, батько відремонтував обидві машини, і в них ще трохи лишилося грошей, щоб зняти в Житомирі квартиру.

Проводжати їх прийшов тільки Льоник Дряпушко.

— Це тобі, — простягнув Юрку ножика з перламутровим руків'ям, — щоб не забував мене й... Інку... Пенделюк...

Коли вони завантажили на автохуру меблі, телевізора, холодильника, пральну машину, повз їхній двір з вихилясом проїхала на велосипеді Інка, і вслід їй глузливо закричала Танька Равочка:

— Злючка, злючка — Пенделючка!

— Пора, — сказав тато.

Автохура виїхала з подвір'я, тато віддав ключі новому господарю, важко зачинив браму і попросив водія:

— Зачекай, покурю.

Вони сіли під сливою на лавці, тато закурив цигарку, і тоді в напруженій тиші, що зависла над покинутим обійстям, почули, як за кущем порічок хтось тихо й гірко заплакав.